

Михайло Михайлович КСЕНОФОНТОВ

кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник,
заступник завідувача відділу проблем галузевого і територіального управління,
ННЦ «Інститут аграрної економіки»

ОСОБЛИВОСТІ РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ

Ксенофонов, М. М. Особливості реформування місцевого самоврядування в Україні в контексті децентралізації влади [Текст] / Михайло Михайлович Ксенофонов // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2015. – Том 19. – № 3. – С. 38-44. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Предметом статті є особливості реформування місцевого самоврядування в Україні в контексті децентралізації влади. Мета роботи полягає у характеристиці повноважень, які отримує система самоврядування в процесі децентралізації влади та механізмів забезпечення зазначеного реформування. Використано наступні методи: метод аналізу і синтезу, аналогій, експертний метод, метод функціонального аналізу. Результатом статті є розкриття особливостей функціонування публічного сектору, специфіки реформування місцевого самоврядування в процесі децентралізації влади з описом протиріч реформування, груп конфліктів компетенції, характеристикою розподілу повноважень у системі самоврядування за рівнями адміністративно-територіального устрою України. Результати можуть бути використані при впорядкуванні діяльності органів місцевого самоврядування різних рівнів управління.

Ключові слова: *місцеве самоврядування; децентралізація; реформування; розподіл повноважень; рівні адміністративно-територіального устрою; ефективність.*

Mykhaylo Mykhaylovych KSENOFONTOV

PhD in Economics,
Senior Research Fellow,
Deputy Head,
Department of Problems of Branch and Territorial Governance,
National Scientific Center "Institute of Agrarian Economy"

PECULIARITIES OF REFORMING OF LOCAL SELF-GOVERNMENT IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF DECENTRALIZATION OF AUTHORITIES

Abstract

The subject of the article is study the peculiarities of reforming of local self-government in Ukraine in the context of decentralization of authorities. The aim of the article is to characterize the powers, that obtained the system of self-government in the process of decentralization of authorities and mechanisms of ensuring of the reforming. The following methods have been used in the article: method of analysis and synthesys, method of analogies, expert methods, methods of functional analysis. The main result of the article is the disclosure of peculiarities of functioning of public sector, the specificity of reforming of local self-government in the process of decentralization of power with discription of contradictions of reforming, groups of conflicts of competence, character of distribution of authorities in the system of self-government by the levels of administrative and territorial structure of Ukraine. The results can be used for adjustment of activity of authorities of local self-government of different levels of governance.

Keywords: *local self-government; decentralization; reforming; distribution of authorities; levels of administrative and territorial structure; effectiveness.*

JEL classification: H70, H77

Вступ

Дієві структурні реформи в економіці України може відбутися за умови гармонізації цілей, пріоритетів реформи та порядку її реалізації. При цьому її результативність залежить від ступеня узгодження цієї реформи з реформою територіальної організації влади та місцевого самоврядування.

Розгляд питань ефективності функціонування інституту місцевого самоврядування повинен ґрунтуватись на врахуванні відмінностей використання ресурсів суспільного доступу та характеру діяльності бізнес-структур у ринковому середовищі. Насамперед слід наголосити на відмінності спрямованості цілей. На ринку власники суб'єктів підприємництва визначають цілі, які можуть полягати в збільшенні рівня прибутковості, зростанні рівня капіталізації бізнесу тощо. У процесі досягнення визначених бізнес-цілей ступінь задоволеності споживача виступає як інструмент реалізації поставлених цілей. У некомерційному секторі однією з головних цілей є саме задоволення потреб споживача шляхом надання якісних послуг.

В Україні проблема підвищення дієвості місцевого самоврядування набуває все більшої актуальності, що значною мірою обумовлено потребою активізації ініціативи на місцевому рівні у вирішенні власних проблем на основі використання відповідних повноважень.

Економіка і суспільство є складними багатофункціональними системами. Місцеве самоврядування є складовою частиною економіки та суспільства, яку можна розглядати з різних аспектів. Повністю виправданим є розгляд системи самоврядування як окремого інституту суспільства з відповідним запровадженням положень інституційної теорії до встановлення закономірностей його функціонування. Інституційний підхід до розгляду закономірностей місцевого розвитку відображений у працях таких представників інституціоналізму, як Дуглас Норт (Douglass C. North) [1], Мансур Олсон (Mancur Olson) [2], Еліно́р Остро́м (Elinor Ostrom) [3], Гарольд Демсе́ц (Harold Demsetz) [4] та інших. Окремі питання місцевого розвитку розглядалися відносно наукового підходу просторової теорії та її представників Й. Тюне́на (Johann Heinrich von Thünen) [5], А. Вебе́ра (Alfred Weber) [6] та інших. Питання місцевого розвитку є складовою розвитку національних економік. Вони знаходили відображення в неокласичному напрямі, зокрема в працях Р. Солоу (Robert Merton Solow) [7] та інших.

Різні галузі розташовані на різних частинах території різних країн. У процесі свого функціонування ними здійснюється витрата ресурсів для виробництва продукції. Відносно зазначеного корисним є запровадження положень теорії граничної продуктивності, зокрема Дж. Б. Кларка (John Bates Clark) [8] та інших для встановлення закономірностей та тенденцій розвитку окремих галузей. Території є просторовою основою економічного зростання, відповідно до чого важливим є врахування положень теорії точок зростання М. Портера (Michael Eugene Porter) [9], Г. Річардсона (Harry W. Richardson) [10] та інших для дослідження питань регіонального та територіального розвитку. Проте подальшого дослідження потребують питання підвищення ефективності місцевого самоврядування.

Мета та завдання статті

Мета статті полягає у характеристиці повноважень, які отримує система самоврядування в процесі децентралізації влади та механізмів забезпечення зазначеного реформування.

Завдання статті:

- розкриття особливостей функціонування публічного сектору економіки;
- опис специфіки реформування місцевого самоврядування в процесі децентралізації влади з описом протиріч реформування, груп конфліктів компетенції,
- характеристика порядку розподілу повноважень у системі самоврядування за рівнями адміністративно-територіального устрою України.

Виклад основних результатів дослідження

Децентралізація становить собою процес передачі частини функцій від центральної влади на місця територіальним громадам, тобто відбувається процес розширення повноважень органів місцевого самоврядування при одночасному їх звуженні у державних центральних органів виконавчої влади.

Децентралізація сприяє поглибленню демократії на місцях, оскільки місцевим та регіональним органам влади надаються повноваження та відповідно матеріальна база для вирішення проблем. Децентралізація зміщує центр прийняття рішень у бік безпосереднього виникнення проблем. Умовою підвищення ефективності здійснення децентралізації є громадська підзвітність, що є основою впливу громадян на місцях на рішення, які приймаються місцевими органами влади.

Водночас слід окреслити особливості функціонування публічного сектору, серед яких можна назвати такі:

- публічні послуги надаються органами місцевого самоврядування безпосередньо або через організовані ними сервісні структури;

-
- споживачем суспільних послуг є все населення підлеглої органу місцевого самоврядування території;
 - цільова спрямованість органів місцевого самоврядування на задоволення потреб споживачів суспільних послуг;
 - наявність потреби в стандартизації якості надання суспільних послуг;
 - наявність обмеженої конкуренції у сфері надання суспільних послуг;
 - наявність неринкового контролю з боку населення за процесом надання суспільних послуг на місцевому рівні;
 - інформаційна асиметрія щодо впливу факторів зовнішнього середовища на процес та якість надання суспільних послуг між різними органами самоврядування.

Закон України «Про місцеве самоврядування» [11] є базовим з регулювання розвитку системи самоврядування. Цей закон прийнятий з урахуванням «Європейської хартії місцевого самоврядування» [12].

У процесі розвитку місцевого самоврядування важливим є усунення існуючих протиріч між:

- публічним недержавним характером діяльності органів місцевого самоврядування та фактичним виконанням ними переважно державних соціальних та інших функцій перед своїми мешканцями;
- найбільшою наближеністю органів місцевого самоврядування до населення серед наявних державних та недержавних органів та обмеженням рівнем їх співпраці з населенням і фактичною відсутністю органів самоврядування та їх представництв на первинному рівні міських та сільських поселень – на рівні вулиць, мікрорайонів тощо;
- необхідністю володіння сучасними методами та інструментами управління та обробки інформації при наданні публічних послуг та наявним дефіцитом висококваліфікованих управлінських кадрів у системі самоврядування.

Без вирішення зазначених та інших протиріч важко вести мову про реформування системи надання суспільних послуг, ефективне здійснення якої може бути забезпечено на основі розмежування владних повноважень за рівнями управління, розвиток форм прямого народовладдя та наближення органів місцевого самоврядування до населення, зниження адміністративних бар'єрів стандартизацією якості суспільних послуг та підвищенням рівня їх доступності.

Вагомим фактором підвищення дієвості функціонування інституту місцевого самоврядування та управління суспільним розвитком у державі є удосконалення системи територіальної організації влади. Диспропорційність адміністративно-територіального устрою обумовлюється: «відсутністю цілісної території адміністративно-територіальної одиниці базового рівня, перебування територіальної громади села, селища, міста у складі іншої територіальної громади або на території іншої адміністративно-територіальної одиниці, територіальної громади району в місті» [13].

Це призводить до виникнення двох груп конфліктів компетенції:

- між різними органами місцевого самоврядування;
- між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади на місцях.

Обґрунтування функцій органів місцевого самоврядування повинно здійснюватись безпосередньо із здійсненням економічної реформи та реформи управління. З огляду на зазначене важливим є узагальнення теоретичних підходів щодо розвитку місцевих співтовариств та забезпечення дієвості органів місцевого самоврядування. Так Соколова Л. Г. зазначає про тенденцію наближення держави та органів місцевого самоврядування до населення в низці європейських держав. Відображенням цього стало прийняття в них Хартій користувачів послуг. Так, наприклад, у Франції «Хартію про надання державних послуг» було прийнято у 1992 р., у Бельгії – в 1993 р., у Фінляндії – в 1995 р. Принципами надання послуг у Фінляндії визнані наступні: піклування про клієнта, гнучкість щодо надання послуг, забезпечення належного рівня якості послуг тощо [14].

Загалом підвищення дієвості місцевого самоврядування в поточних умовах може бути досягнуто на основі запровадження механізмів: зміцнення фінансово-ресурсної бази, розширення участі громадськості, державної підтримки та обмеження впливу на виконавчу вертикаль [13].

Реформа системи управління в Україні здійснюється на засадах децентралізації та субсидіарності. Відносно місцевого самоврядування акцентом реформування є надання реальних повноважень на найбільш наближений до населення рівень управління, представлений органами місцевого самоврядування. Ефективність управління обумовлюється рівнем повноважень та фінансовими механізмами виконання повноважень. Особливості реалізації повноважень викладені у Європейській хартії місцевого самоврядування [12], серед положень якої можна виокремити наступні: як «право і спроможність органів місцевого самоврядування ... здійснювати регулювання та управління суттєвою часткою публічних справ» (ст. 3.1); як їх характеристики щодо реалізації їх публічних повноважень у найтіснішому контакті з громадянином (ст. 4.3); відносно їх права розпорядження власними

фінансовими ресурсами в межах наданих ним повноважень (ст. 9.1); їх обумовленого права щодо формування власної частини фінансових ресурсів за рахунок місцевих податків та зборів (ст. 9.3).

Одним з предметів вивчення Е.Остром [15] було визначення особливостей використання колективними користувачами в територіальних межах місцевих громад ресурсів загального доступу. Результати її досліджень довели кращу спроможність населення через самоорганізацію управляти наявними ресурсами і про більш ефективне їх використання, ніж об'єкти, які знаходяться у власності або у використанні держави чи приватних осіб.

Така спроможність населення обумовлюється реальним знанням специфіки протікання господарських процесів щодо використання ресурсів суспільного доступу на місцевому рівні, у тому числі і через отримання інформації з характеристики особливостей їх використання, що є більш складним для державних органів або ринкових структур.

Е. Остром доводить, що більш ефективно використовувати ресурси загального доступу можуть ті, хто безпосередньо ними користується, тобто в сучасних умовах вони є найбільш ефективними суб'єктами господарювання в економіці. Виходячи з такого висновку, як пріоритет розвитку світової економіки, вона бачить розвиток різноманітних малих колективних спільнот [15].

Е. Маркравт розрізняє економічний та політичний аспекти ефективності надання суспільних послуг. Так критеріями оцінки ефективності суспільних послуг за економічним підходом будуть: доступність, якість і стійкість їх надання. Критеріями політичного підходу виступатимуть рівень задоволеності населення діями влади за результатами отриманих послуг [16, с. 5-6].

Розподіл повноважень за рівнями адміністративно-територіального устрою в Україні відображено в таблиці 1.

На кожному адміністративно-територіальному рівні держави діє вертикаль органів виконавчої влади. На базовому рівні у формі представництв або представників структурних підрозділів, на районному – у формі райдержадміністрацій та територіальних органів центральних органів виконавчої влади, на обласному – у формі облдержадміністрацій, Київської та Севастопольської міськдержадміністрацій та територіальних органів центральних органів виконавчої влади. При цьому загалом змінюється статус місцевих держадміністрацій «з органів загальної компетенції на контрольно-наглядові органи у системі виконавчої влади з функцією координації діяльності територіальних органів центральних органів виконавчої влади на відповідній території» [13]. Також за структурними підрозділами територіальних органів центральних органів виконавчої влади на базовому рівні залишаються повноваження з: санітарно-епідеміологічного захисту; соціального захисту населення (виплата пенсій, субсидій, компенсацій, забезпечення надання пільг); казначейського обслуговування; реєстрації актів цивільного стану [13] (табл. 1.).

У процесі реформування держава передає повноваження на той рівень місцевого самоврядування, на якому більш доцільно їх здійснювати з урахуванням кадрового, фінансового, інфраструктурного потенціалу та наявних ресурсів.

Багато країн стикались із ситуацією протягом свого розвитку, коли центральний уряд не забезпечував рівномірності у наданні публічних послуг по території країни. Частими були випадки кращого надання публічних послуг мешканцям великих міст, у той час, як у віддалених сільських населених пунктах люди взагалі мали ускладнений доступ до послуг через різні причини, в тому числі і через відсутність представництв установ центральних органів влади або місцевого самоврядування. Для виправлення ситуації по зазначених випадках необхідно створити представницькі органи в усіх населених пунктах на місцях та налагодити тісний їх взаємозв'язок між собою. Для забезпечення рівномірного обслуговування населення по всіх країнах необхідно на основі децентралізації забезпечити доступ усіх органів місцевого самоврядування до фінансових ресурсів. Проста передача фінансів не виправить ситуацію. У деяких країнах наслідком здійснення децентралізації стало утворення декількох тисяч дрібних органів місцевого самоврядування і виникнення проблеми забезпечення їх компетентної діяльності. У цьому відношенні ефективне виконання збільшених повноважень може бути забезпечене за рахунок заходів з підвищення кваліфікаційного рівня керівного складу органів місцевого самоврядування.

Децентралізація не є універсальним для всіх країн способом розв'язання проблем розвитку економіки та якості надання суспільних послуг. Її можливості обмежені історичними, культурними, правовими, фінансовими, економічними особливостями розвитку різних країн та ментальності населення. Налагодження балансу сил і функцій між різними гілками влади становить собою складне адміністративне, політичне, економічне та соціальне завдання. Передача реальних функцій та повноважень на місця потребує підвищення рівня готовності представників органів місцевого самоврядування до надання якісних публічних послуг у нових умовах. Від держави також вимагається проведення відповідних змін по виконавчій вертикалі влади. Урахування зазначеної трансформації

пов'язано зі зміною функціональної спрямованості роботи з виконання функцій загального спрямування на контрольно-інспекційні функції.

Таблиця 1. Розподіл повноважень системи самоврядування за рівнями адміністративно-територіального устрою України

Рівень	Адміністративно-територіальна одиниця	Органи місцевого самоврядування	Повноваження
базовий	громади	сільська, селищна, міська ради та їх виконавчі органи	1. Місцевий економічний розвиток (залучення інвестицій, розвиток підприємництва); 2. Розвиток місцевої інфраструктури, зокрема доріг, мереж водо-, тепло-, газо-, електропостачання і водовідведення, інформаційних мереж, об'єктів соціального та культурного призначення; 3. Планування розвитку території громади; 4. Вирішення питань забудови території; 5. Благоустрою території; 6. Надання житлово-комунальних послуг; 7. Організації пасажирських перевезень на території громади; 8. Утримання вулиць і доріг у населених пунктах; 9. Громадської безпеки; 10. Гасіння пожеж; 11. Управління закладами середньої, дошкільної та позашкільної освіти; 12. Надання послуг швидкої медичної допомоги, первинної охорони здоров'я, з профілактики хвороб; 13. Розвитку культури та фізичної культури; 14. Надання соціальної допомоги через територіальні центри; 15. Надання адміністративних послуг через центри надання таких послуг
районний	райони	районні ради та їх виконавчі органи	1. Виховання та навчання дітей у школах-інтернатах загального профілю; 2. Надання медичних послуг вторинного рівня.
регіональний	АР Крим, області, м. Київ і Севастополь	Рада міністрів АРК, обласні ради та їх виконавчі органи	1. Регіональний розвиток; 2. Охорона довкілля; 3. Розвиток обласної інфраструктури, насамперед обласних автомобільних доріг, мережі міжрайонних та міжобласних маршрутів транспорту загального користування; 4. Професійно-технічна освіта; 5. Надання високоспеціалізованої медичної допомоги; 6. Розвиток культури, спорту, туризму.

**Укладено автором за [13].*

Висновки та перспективи подальших розвідок

Виклад особливостей реформування місцевого самоврядування в Україні в контексті децентралізації влади ґрунтується на характеристиці децентралізації й специфіки місцевого самоврядування та функціонування публічного сектору економіки.

Наголошено на важливості врахування протиріч, груп конфліктів компетенції в процесі реформування. Структурно викладено розподіл повноважень у системі самоврядування за рівнями адміністративно-територіального устрою України.

Перспективи подальших досліджень полягають в уточненні розподілу повноважень між державною вертикаллю влади та вертикаллю місцевого самоврядування.

Список літератури

1. Норт, Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки [Текст] / Д. Норт ; пер. с англ. І. Дзюб. – К. : Основи, 2000. – 198 с.
2. Олсон, М. Логика коллективных действий: общественные блага и теория групп [Текст] / М. Олсон ; пер. с англ. – М. : Фонд Экономической Инициативы, 1995. – 165 с.
3. Остром, Э. Управляя общим : эволюция институтов коллективной деятельности [Текст] / Э. Остром ; пер. с англ. – М. : ИРИСЭН, Мысль, 2010. – 447 с.
4. Demsetz, H. Industry Structure, Market Rivalry, and Public Policy [Text] / H. Demsetz // The Journal of Law and Economics. – Vol. 16, № 1 (Apr., 1973). – P. 1-9.
5. Блауг, М. Теорія граничної продуктивності Тюнена. Економічна теорія в ретроспективі [Текст] / М. Блауг ; пер. с англ. І. Дзюб. – К. : Основи, 2001. – С. 294–296.
6. Блауг, М. Теорія розміщення промислових підприємств Вебера. Економічна теорія в ретроспективі [Текст] / М. Блауг ; пер. с англ. І. Дзюб. – К. : Основи, 2001. – С. 554–556.
7. Solow, R. M. A Contribution to the Theory of Economic Growth [Text] // The Quarterly Journal of Economics. – 1956. – Vol. 70. – № 1 (Feb.). – P. 65–94.
8. Clark, J. B. The Distribution of wealth. A theory of wages, interest and profits [Text] / J. B. Clark. – London : Macmillan, 1908. – 445 p.
9. Портер, М. Конкурентное преимущество: как достичь высокого результата и обеспечить его устойчивость [Текст] / М. Портер ; пер. с англ. Е. Калининой. – [2-е изд.]. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2008. – 715 с.
10. Richardson, H. W. Regional Growth Theory [Текст] / H. W. Richardson. – London, Macmillan. VIII, 1973. – 264 p.
11. Про місцеве самоврядування в Україні [Електронний ресурс] : закон України № 280/97-ВР від 21.05.1997 р. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
12. Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування [Електронний ресурс]: закон України № 452/97-ВР від 15.07.1997 р. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
13. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [Електронний ресурс] : розпорядження Кабінету Міністрів України від 1.04.2014 р. № 333-р. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
14. Соколова, Л. Г. Эффективность государственного и муниципального управления [Электронный ресурс] / Л. Г. Соколова. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/effektivnost-gosudarstvennogo-i-munitsipalnogo-upravleniya>.
15. Остром, Э. Управляя общим : эволюция институтов коллективной деятельности [Текст] / Э. Остром ; пер. с англ. – М.: ИРИСЭН, Мысль, 2010. – 447 с.
16. Маркварт, Э. Хозяйственная деятельность муниципальных образований [Текст] / Э. Маркварт. – Пермь : Пермский институт муниципального управления, 2010. – 168 с.

References

1. Nort, D. (2000). *Instytutsii, instytutsiina zmina ta funktsionuvannia ekonomiky*. Kyiv : Osnovy.
2. Olson, M. (1995). *Logika kolektivnykh dejstvij: Obshhestvennye blaga i teoriia grupp*. Moscow : Fond Jekonomicheskoi Inicijatyv.
3. Ostrom, Je. (2010). *Upravljaja obshhim : jevoljucija institutov kolektivnoj dejatel'nosti*. Moscow : Mysl'.
4. Demsetz, H. (1973). *Industry Structure, Market Rivalry, and Public Policy*. The Journal of Law and Economics, 16 (1), 1-9.
5. Blauh, M. (2001). *Teoriia hranychnoi produktyvnosti Tiunena. Ekonomichna teoriia v retrospektyvi*. Kyiv : Osnovy.
6. Blauh, M. (2001). *Teoriia rozmishchennia promyslovykh pidpriemstv Vebera. Ekonomichna teoriia v retrospektyvi*. Kyiv : Osnovy.
7. Solow, R. M. (1956). *A Contribution to the Theory of Economic Growth*. The Quarterly Journal of Economics, 70 (1), 65–94.
8. Clark, J. B. (1908). *The Distribution of wealth. A theory of wages, interest and profits*. London : Macmillan.
9. Porter, M. (2008). *Konkurentnoe preimushhestvo: kak dostich' vysokogo rezul'tata i obespechit' ego ustojchivost'*. Moscow : Al'pina Biznes Buks.
10. Richardson, H. W. (1973). *Regional Growth Theory*. London, Macmillan.
11. *Pro mistseve samovriadiuvannia v Ukraini: zakon Ukrainy # 280/97-VR vid 21.05.1997 r. (1997)*. Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua>.
12. *Pro ratyfikatsiiu Yevropeiskoi khartii mistsevoho samovriadiuvannia: zakon Ukrainy # 452/97-VR vid 15.07.1997 r. (1997)*. Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua>.

-
13. *Pro skhvalennia Kontseptsii reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia ta terytorialnoi orhanizatsii vlady v Ukraini [Elektronnyi resurs] : rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 1.04.2014 r. # 333-r. (2014). Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua>.*
 14. *Sokolova, L. G. (n.d.). Jefferektivnost' gosudarstvennogo i municipal'nogo upravlenija. Retrieved from: <http://cyberleninka.ru/article/n/effektivnost-gosudarstvennogo-i-munitsipalnogo-upravleniya>.*
 15. *Ostrom, Je. (2010). Upravljaja obshhim : jevoljucija institutov kollektivnoj dejatel'nosti. Moscow : Mysl'.*
 16. *Markvart, Je. (2010). Hozjajstvennaja dejatel'nost' municipal'nyh obrazovanij. Perm' : Permskij institut municipal'nogo upravlenija.*

Стаття надійшла до редакції 21.02.2015 р.